

Η Αυτοκρατορία της Νέας Ρώμης και οι πολίτες της Μέρος Β΄

/ [Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#)

[image:https://www.fox.gr/](#)

Βυζάντιος-Βυζαντινοί

Έχει λεχθεί ήδη, οτί η Αυτοκρατορία δεν χρησιμοποίησε ποτέ για τον εαυτό της το όνομα Βυζάντιο, ούτε οι πολίτες της ονομάστηκαν ποτέ Βυζαντινοί μέχρι το 1562. Το έτος αυτό, για πρώτη φορά, ο γερμανός Ιερώνυμος Βολφ (Wolf), εισηγήθηκε την σύσταση ενός συστήματος Βυζαντινής Ιστορίας, ενός *Corpus Historiae Byzantinae*. Εντελώς αυθαίρετα, δηλαδή, δεν ονομάστηκε η ιστορία αυτή Ρωμαϊκή, αλλά Βυζαντινή, για να διαφοροποιηθεί από τη Δυτική Ρωμανία, τη δυτική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, που από το έτος 962 έλαβε το όνομα «Αγία Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία του Γερμανικού Έθνους»! Έτσι, το 1680 ο ιστορικός Du Cange (Δουκάγκιος) ετιτλοφόρησε το ιστορικό σύγγραμμα του «*Historia Byzantina*»³⁶. Μέσω δε της Επιστήμης επιβλήθηκε το όνομα αυτό και στη Ρωμαϊκή Ανατολή. Έτσι, και το έργο του Ρωμηού (Γραικού) ιστορικού Νικηφόρου Γρηγορά (14ος αι.) «Ρωμαϊκή Ιστορία», ονομάστηκε «Βυζαντινή» (1562): «*Nicephori Gregorae, Romanae, hoc est Byzantinae, Historiae, Libri XI* (εκδ.Βασιλείας). Η φράση «*hoc est Byzantinae*» («τουτέστι Βυζαντινής»), είναι αυθαίρετη προσθήκη του μεταφραστικού και πρόκειται ουσιαστικά για «επιστημονική» πλαστογραφία.

Οι πολίτες της Αυτοκρατορίας με όνομα «Βυζάντιο» εννοούσαν μόνο την αρχαία πόλη - αποικία των Μεγαρέων, στη θέση της οποίας κτίσθηκε η Νέα Ρώμη-Κωνσταντινούπολη και λέγοντας «Βυζάντιο» εννοούσαν ή τους κατοίκους της αρχαίας αυτής πόλης ή τους κατοίκους της Κωνσταντινουπόλεως, με αυστηρά τοπική σημασία, και ποτέ τον κάτοικο της Αυτοκρατορίας (Ρωμανίας)³⁷. Έτσι όμως, με τη χρήση του ονόματος Βυζάντιο ως κρατικού, δημιουργήθηκε σύγχυση ως προς το αληθινό όνομα της Αυτοκρατορίας, αλλά και στην κατανόηση της μεσαιωνικής μας ιστορίας. Η επινόηση των ανύπαρκτων, με κρατική έννοια όρων, «Βυζάντιο» και «Βυζαντινοί» ήταν καθαρή νόθευση της Ιστορίας με σαφή σκοπιμότητα.

Η αποδοχή δε του ονόματος από τους σημερινούς Έλληνες (κυρίως από τον 19ο αι.), μέσω της σχολικής εκπαίδευσης, μαρτυρεί το συμπλεγματικό μιμητισμό μας

σε κάθε τι το προερχόμενο από την Ευρώπη, και είναι μία χαρακτηριστική έκφραση της μανίας του εξευρωπαϊσμού μας.

Με αυτό τον τρόπο όμως διασπάσθηκε στην Επιστήμη η Αυτοκρατορία της Νέας Ρώμης σε ρωμαϊκή και βυζαντινή, διαβάζουμε δε συχνά, ότι ο Μ.Κωνσταντίνος, ο ιδρυτής της Αυτοκρατορίας, μεταφέροντας την πρωτεύουσα στην Ανατολή, από Ρωμαίος Αυτοκράτορας έγινε... Βυζαντινός, σαν να ήταν βασιλιάς και αυτοκράτορας μόνο της μικρής πόλεως Βυζάντιο! Αντίθετα, όλοι οι Αυτοκράτορες μας δεν έπαυσαν ποτέ να υπογράφουν ως «Ρωμαίοι», όπως λ.χ ο τελευταίος (Κωνσταντίνος ΙΑ'), ως το 1453: «Αυτοκράτωρ των Ρωμαίων».

Τον 19ο αιώνα ισχυρά αντιτάχθηκε στην επικράτηση του ονόματος «βυζαντινός» για την Αυτοκρατορία ο μεγάλος Έλληνας Παπαρρηγόπουλος, προτείνοντας τον όρο «ελληνική» (για την Αυτοκρατορία), που όμως και αυτός δεν ανταποκρίνεται στην ορθή ιστορική χρήση. Αυτό όμως δεν οφείλεται σε άγνοια ή λάθος του Παπαρρηγόπουλου, αλλά είναι σύμπτωμα του κυρίαρχου πια εθνικισμού (φυλετισμού). Ο χαρακτηρισμός όμως «ελληνική» για την Αυτοκρατορία, μολονότι δεν αποδίδει ιστορικά με ακρίβεια τα πράγματα, ανταποκρίνεται περισσότερο στην πραγματικότητα, αφού όχι μόνο εκ καταγωγής Έλληνας αλλά και οι άλλοι πολίτες της Αυτοκρατορίας ήταν πολιτιστικά και γλωσσικά όλοι Έλληνες. Το ορθό όμως είναι ρωμαϊκή. Ας αφήσουμε ότι το ελληνική μπορεί να οδηγήσει σε παρεξηγήσεις, διότι σήμερα ο όρος χαρακτηρίζει το Ελληνικό Κράτος, στο οποίο ανήκει μόνο ένα μέρος των πολιτών της.

Ο π. Ι. Ρωμανίδης, άριστος γνώστης της ιστορίας των ονομάτων και της χρήσης τους, χαρακτηρίζει «την καταστροφή» της εκτός της Ελλάδος Ρωμηοσύνης την επικράτηση του ονόματος «Βυζαντινός» για κάθε τι το ρωμαϊκό. «Οι εναπομείναντες Ρούμ και Ρωμανοί ή Ρουμάνοι, εις Μέσην Ανατολή, Ρουμανίαν και Αλβανίαν, δεν γνωρίζουν πλέον, ότι οι κακώς σήμερον λεγόμενοι Βυζαντινοί είναι το ίδιο πράγμα με τον ευατόν των»³⁸.

Πρέπει να γίνει κατανοητό, ότι οι λεγόμενοι Βυζαντινοί είναι στα ελληνικά Ρωμαίοι ή Ρωμηοί, στα λατινικά Ρωμάνοι (Ρουμάνοι) και στα αραβικά και τούρκικα Ρούμ, με κύρια και επίσημη γλώσσα τα ρωμαϊκά.

Υπάρχει, όμως και καθαρά πολιτική διάσταση στην επιβολή του ονόματος «Βυζαντινός». Η χρήση του ονόματος αυτού αντί του «Ρωμαίοι», από τις αρχές κυρίως του 19ου αιώνα, εξυπηρετούσε τα πολιτικά σχέδια των δυτικοευρωπαίων. Με αυτό τον τρόπο οι λαότητες της Ρωμανίας, που κέρδιζαν την ελευθερία τους τον 19ο αιώνα (Έλληνες, Σέρβοι, Βούλγαροι Ρουμάνοι, κ.τ.λ.) δεν θα μπορούσαν να διεκδικήσουν την ανασύσταση της Αυτοκρατορίας τους, αλλά την ίδρυση μικρών

εθνικών κρατιδίων, ως προτεκτοράτων των δυτικοευρωπαϊκών Δυνάμεων. Έτσι και η Μεγάλη Ελληνική Επανάσταση ξεκίνησε μεν ως «Ρωμαϊκή» (Αλεξ. Υψηλάντης, Φεβρουάριος 1821), αλλά μετά έγινε εθνική, με τη διάσπαση των βαλκανικών λαών. Η επανάσταση στη Βαλκανική χερσόνησο από οικουμενική -ρωμαϊκή μεταβλήθηκε σε επί μέρους εθνικές εξεγέρσεις με έντονο εθνικιστικό χαρακτήρα. Με τον τονισμό της εθνικότητας, κάθε βαλκανική εθνότητα κινήθηκε «αλυτρωτικά» (δημιουργία εθνικού κράτους) και όχι οικουμενικά (ανάσταση της κοινής Αυτοκρατορίας)³⁹. Οι Τούρκοι, πάντως, διασώζουν σήμερα στη γλώσσα τους κάπως τις ιστορικές φραστικές διακρίσεις. Τους ελλαδίτες (κατοίκους του ελληνικού κράτους), ονομάζουν Ίωνες (Junan), τους ομοεθνείς μας Ρωμαίους της Κωνσταντινουπόλεως καλούν Ρούμ (Ρωμαίους-Ρωμηούς). Την αυτοκρατορία όμως δεν την ονομάζουν Ρωμανία, αλλά Βυζάντιο και Βυζαντινή, ακολουθώντας και αυτοί το δυτικοευρωπαϊκό παράδειγμα.

5. Έλληνες

Από το 4ο αιώνα π.Χ το όνομα Έλληνες επικράτησε για όλα τα ελληνόφωνα φύλα στην ευρύτερη διασπορά τους και έγινε το εθνικό όνομα όλων των ελληνικών φυλών⁴⁰. Αυτό είναι έκτοτε το μόνιμο και αναντικατάστατο εθνικό όνομα τους, που δηλώνει την καταγωγή τους. Στην Αυτοκρατορία της Ρωμανίας οι Έλληνες (εκ καταγωγής) αποτελούσαν την καρδιά και την ψυχή της. Η ελληνική παιδεία, η ελληνική γλώσσα, η ελληνική σκέψη και ο ελληνικός πολιτισμός έγιναν κοινό κτήμα των διαφόρων εθνοτήτων/λαοτήτων στην Ανατολή και στη Δύση αρχικά, ώστε να μπορούν να ονομάζονται, πολιτιστικά και πνευματικά, όλοι Έλληνες, με την ευρύτερη σημασία του όρου. Οι Έλληνες άλλωστε, συνεχίζοντας την παράδοση του Μ. Αλεξάνδρου, δεν επιχείρησαν την υποταγή των άλλων λαοτήτων της αυτοκρατορίας, κάτι που θα κάμουν αργότερα οι Φράγκοι. Με την επίδραση και της χριστιανικής πίστης, πέτυχαν οι Έλληνες την ενοποίηση και συναδέλφωση όλων στη μία μεγάλη οικογένεια (Γένος) της αυτοκρατορίας. Έτσι, οι εκ καταγωγής Έλληνες έγιναν για τους άλλους λαούς της αυτοκρατορίας, όχι κατακτητές, αλλά «πρωτότοκοι εν πολλοίς αδελφοί» (Ρωμ.8,29).

Το όνομα «Έλλην» όμως από την εποχή των Μακκαβαίων (γ'-β' αι. π.Χ) απέκτησε και καθαρά θρησκευτική σημασία, πέρα από την εθνική και πολιτιστική, ταυτίσθηκε δε με την ειδωλολατρία και την ασέβεια (εθνισμός-εθνικοί). Στην ανθελληνική αυτή στάση των Ιουδαίων συνετέλεσαν πολύ η στάση του Αντίοχου Δ' του Επιφανούς, που δεν σεβάστηκε τα έθνη των Εβραίων, αλλ' εισήγαγε ειδωλολατρικά στοιχεία (μεταξύ άλλων, απαγόρευσε επίσημα την περιτομή, επιβάλλοντας ελληνικά πρότυπα στην ιουδαϊκή λατρεία με ποινή θανάτου!). Έτσι, ενώ έως τότε ο εξελληνισμός, αναφερόμενος μόνο στον πολιτισμό και όχι στη

θρησκεία, ήταν ευπρόσδεκτος από τους Εβραίους, τώρα έγινε βδελυκτός, κυρίως στην συντηρητικότερη φαρισαϊκή παράταξη, που οδήγησε σε σκληρό και άκαμπτο εθνικισμό με καθαρά ανθελληνικό χαρακτήρα.

Οι μη Χριστιανοί Έλληνες λόγιοι των πρώτων αιώνων της Αυτοκρατορίας, απορρίπτοντας τον Χριστιανισμό ως πίστη και για τις ιουδαϊκές ρίζες του έδωσαν στους χριστιανούς συγγραφείς την αφορμή, να επιμένουν στην θρησκευτική εκδοχή του ονόματος «Έλλην», ώστε να επικρατήσει η ταύτιση του με την ειδωλολατρία, χωρίς όμως να χαθεί τελείως και η εθνική του σημασία. Αυτό φαίνεται από το γεγονός, ότι δόκιμοι χριστιανοί συγγραφείς, όπως ο Κλήμης ο Αλεξανδρεύς (†215), ο Ιωάννης Χρυσόστομος (†407), ο Θεοδώρητος Κύρου (†446) κ.α χρησιμοποιούν στον τίτλο των έργων τους την αναφορά «Προς Έλληνας» αλλά όχι «Κατά Ελλήνων», αφού εκ καταγωγής (εθνικά) Έλληνες ήταν και αυτοί. Στην επικράτηση της αρνητικής θρησκευτικής σημασίας του όρου «Έλλην» συνέβαλε κατά πολύ και η κίνηση του αυτοκράτορα Ιουλιανού (361-363) για την επαναφορά και επιβολή του αρχαίου θρησκεύματος.

Την επικράτηση του ονόματος «Έλλην» με την θρησκευτική του σημασία (ειδωλολάτρης) δείχνει και η χρησιμοποίηση στην αυτοκρατορία για τον χαρακτηρισμό των (εκ καταγωγής) Ελλήνων του ονόματος Ελλαδικοί (πολύ αργότερα θα εμφανισθεί και η μορφή Ελλαδίτες). Ως το τέλος της αυτοκρατορίας το όνομα «Έλλην» θα σημαίνει τον ειδωλολάτρη. Ο πρώτος μετά την άλωση του 1453 πατριάρχης Γεννάδιος Σχολάριος (†1472) θα ομολογήσει σε κάποια στιγμή: «ουκ αν φαίην ελλήν είναι» (δεν θα έλεγα ότι είμαι ειδωλολάτρης), μολονότι ήταν Έλληνας την καταγωγή και άριστος αριστοτελικός στην παιδεία του. Είναι όμως χαρακτηριστικό παράδειγμα, και μάλιστα τον 15ο αιώνα, διότι δεν απέριπτε μεν τον εκ καταγωγής και παιδείας ελληνισμό του αλλά διαφοροποιούσε την (χριστιανική) πίστη του από την ειδωλολατρία (του Γ.Πλήθωνος- Γεμιστού). Η επανεμφάνιση του ονόματος «Έλλην» με την εθνική του σημασία θα πραγματοποιηθεί, όταν θα λησμονηθεί η ύπαρξη ειδωλολατρών και η χρήση του δεν θα στρέφεται κατά του Χριστιανισμού. Στην πορεία μάλιστα της επανεμφάνισης του πρώτα αναδύεται η πολιτιστική του σημασία και μετά η εθνική. Εξ' άλλου, ποτέ δεν έπαυσε η χρήση του όρου ως επιθέτου: ελληνική γλώσσα, ελληνικό πυρ, ελληνική παιδεία, κ.λ.π. Επίσης, εύχρηστος ήταν ο όρος «ελληνίζεις», δηλαδή η μετοχή στον ελληνικό πολιτισμό. Εύστοχα παρατηρεί ο καθηγ. Παν. Χρήστου⁴². «Η επάνοδος του ονόματος στην εθνική έννοια υποβοηθήθηκε και από την εξέλιξη των πολιτικών πραγμάτων και αντιλήψεων. Αφ' ότου οι Άραβες απέσπασαν τις Ανατολίτικες και νότιες επαρχίες, οι Γερμανοί (Φράγκοι) διαμοιράστηκαν την Δύση και οι Σλάβοι εδημιούργησαν διάφορα κρατίδια στον Βορρά, οι κάτοικοι της Αυτοκρατορίας, που απέμειναν, ήταν πλέον

αμιγώς Έλληνες, αν και πολλοί Έλληνες παρέμειναν στις χώρες, που είχαν κατακτηθή από τους ξένους». Η άλωση της Κωνσταντινουπόλεως από τους Φράγκους της δ' σταυροφορίας (1204) και η ίδρυση φραγκικών κρατιδίων συνέβαλαν στην ανάπτυξη του αισθήματος της ελληνικότητας στα ελληνικά Κράτη (Αυτοκρατορία -Νίκαιας, Δεσποτάτο Ηπείρου, Δεσποτάτου Μυστρά, αυτοκρατορία Τραπεζούντος) κυρίως όμως στην αυτοκρατορία της Νίκαιας (1204-1261). Ο τελευταίος «βυζαντινός» αυτοκράτορας, ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος, θα ονομάσει την Κωνσταντινούπολη ελπίδα και χαρά «πάντων των Ελλήνων»⁴³.

Στο σημείο όμως αυτό θα πρέπει να αποσαφηνισθούν και ορισμένες διατυπώσεις, που αποτελούν πρόκληση, όταν ακούονται, κυρίως στους Ρωμαίους (Ρωμηούς), που σήμερα όμως χρησιμοποιούν το ιδιαίτερο κράτος τους. Δίκαια, όταν ακούουν το επίθετο «ελληνικός», εύκολα το ταυτίζουν με το σημερινό Ελληνικό Κράτος και το Ελληνικό Έθνος. Και για μέν την σημερινή χρήση αυτό είναι λογικό και ορθό, διότι και στην σύγχρονη διπλωματική γλώσσα οι όροι: Ελλάς, Ελλήν, ελληνικός, σχετίζονται άμεσα με το σημερινό Ελληνικό Κράτος. Όταν όμως αναφερόμαστε στην Αυτοκρατορία (Ρωμανία/Βυζάντιο), τότε για τον προσδιορισμό του διοικητικού θέματος της Ελλάδος χρησιμοποιούμε τον όρο «Ελλαδικόν»(το Ελλαδικόν), διότι το επίθετο «ελληνικός» (πολιτισμός, γλώσσα, παιδεία) σχετίζεται με όλη την Αυτοκρατορία, την Ρωμανία. Γι'αυτό και ο άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός (†1779), ο νεότερος προφήτης και ο απόστολος της Ρωμηοσύνης, συνήθιζε να μιλεί για το: «ρωμαϊκό», δηλαδή την Αυτοκρατορία («αυτό θα γίνει ρωμαϊκό», δηλαδή θα ελευθερωθεί, με την αποκατάσταση της Αυτοκρατορίας, που χάθηκε το 1453). Συνέπιπτε δηλαδή με τον Ρήγα (όπως δείχνει η Χάρτα του),διότι και οι δύο εκινούντο στην οικουμενική (αυτοκρατορική) ιδέα⁴⁴.

Έτσι πρέπει να κατανοηθεί και το συχνά λεγόμενο από Έλληνες (=Ελλαδίτες), ότι πρέπει να διατηρηθεί η «ελληνικότητα»του Πατριαρχείου Ιεροσολήμων. Αν η λέξη «ελληνικότητα» χρησιμοποιείται με την σημερινή έννοια, τότε ορθά παρεξηγείται, διότι σημαίνει ότι το Πατριαρχείο ανήκει στο (σημερινό) ελληνικό (ελλαδικό) κράτος. Το ορθό όμως είναι, ότι το Πατριαρχείο είναι ρωμαϊκό, μολονότι και ελληνικό (πολιτιστικά), και αυτό φανερώνει και η ονομασία του: Ρούμ (Ρωμαϊκό) Πατριαρχείο, διότι οι πιστοί του είναι Ρωμαίοι (Ρωμηοί), ανεξάρτητα αν ένα μέρος τους είναι και εκ καταγωγής Έλληνες. Αυτό αποκαλύπτει, πόσο προσεκτικά πρέπει να είναι κυρίως τα υπεροχικά πρόσωπα (εκκλησιαστικά και πολιτικά) στη χρήση των ονομάτων σήμερα, μετά την φραγκική και την πολιτική κακοποίηση τους.

6. Μελχίτες: Οι Ρωμαίοι (Ορθόδοξοι) της Μ. Ανατολής

Οι ιστορικές περιπέτειες και οι συνθήκες, που διαμορφώθηκαν από αυτές στη Μέση Ανατολή, συντέλεσαν να καθιερωθεί ένα όνομα, που να χαρακτηρίζει τους

Ορθοδόξους πληθυσμούς της, σ' αντίθεση με το πολυαριθμότερο μονοφυσιτικό στοιχείο. Το όνομα αυτό είναι: Μελχίτες. Προέρχεται από το συριακό μαλκά (μέλεκ), που σημαίνει βασιλεύς. Έτσι απεκάλεσαν οι μονοφυσίτες των περιοχών αυτών τους πιστούς στην Ορθοδοξία και τον Αυτοκράτορα της Νέας Ρώμης, που ανήκαν στα Πατριαρχεία Αλεξανδρείας, Αντιοχείας και Ιεροσολύμων. Έτσι τα ονόματα Ρωμαίοι (Ρούμ) και Μελχίτες, είναι οι Ορθόδοξοι της Μ. Ανατολής, το δε όνομα αυτό υπενθυμίζει την (παλαιά) σχέση με την πρωτεύουσα της Αυτοκρατορίας, τη Νέα Ρώμη (Κωνσταντινούπολη) και τον αυτοκράτορα της.

Το όνομα Μελχίτης συχνά χρησιμοποιείται στη Μ. Ανατολή, για να δηλώσει όλους, όσοι χρησιμοποιούν τον «Βυζαντινό» (Ρωμαϊκό) λειτουργικό ρυθμό (ritus). Δηλαδή όχι μόνο τους Ορθοδόξους (Ρωμηούς), αλλά και τους Ουνίτες (τους ενωμένους με τον Παπισμό). Αυτό όμως δεν είναι ορθό και οδηγεί σε συγχύσεις. Μελχίτες δεν είναι όνομα, που συνδέεται κυρίως με «ρυθμό», αλλά με την πίστη (Ορθοδοξία). Μόνο, λοιπόν, οι Ορθόδοξοι των Ρωμαϊκών Πατριαρχείων της Μ. Ανατολής έχουν το ιστορικό δικαίωμα να καλούνται Μελχίτες, Ρωμαίοι δηλαδή και αυτοκρατορικοί (βασιλικοί). Οι Ουνίτες, με την αποδοχή του Παπισμού και την υποταγή τους σ' αυτόν, αρνήθηκαν (και αρνούνται) τη ρωμαϊκή ταυτότητα τους, την Ορθοδοξία τους χάνοντας κάθε σχέση με την Αυτοκρατορία και τον βασιλέα της.

Γ.Η Ρωμαϊκή συνέχεια και η διασφάλιση της

Η ενότητα και συνέχει των Ορθοδόξων Λαών της Αυτοκρατορίας της Νέας Ρώμης εξασφαλίζεται με την κοινή Πίστη, την Ορθοδοξία, όπως αυτή παραδόθηκε από τους Αποστόλους και τους Αγίους μας (πρβλ.Ιούδα 3), την κοινή πνευματική ζωή (αγιοπατερική πνευματικότητα) και την κοινή κανονική τάξη. Αυτά είναι τα όρια της ενότητας της Ορθοδοξίας στην οικουμενική διάσταση της. Όπου σώζονται αυτές οι πνευματικές προουποθέσεις, η Αυτοκρατορία της Ν. Ρώμης συνεχίζει να ζεί, με έναν άλλο τρόπο, όχι ως Κράτος, αλλά ως πνευματικός σύνδεσμος και ως Χριστώ κοινωνία.

Η κοινή συνείδηση, ότι ιστορικά και πνευματικά όλοι οι Ορθόδοξοι (και όσοι κλείνονταν στα όρια της Αυτοκρατορίας) συναποτελούμε την Μια ανά τον κόσμο Ορθοδοξία, είναι το θεμέλιο της ενότητας μας, που υπερβαίνει και θεραπευεί τις εθνικές και όποιες άλλες καταταμήσεις. Άλλωστε, η Ορθοδοξία είναι αγιοπνευματικό μέγεθος, που ζεί και κινείται μέσα στην αιωνιότητα, ενώ τα έθνη και τα κράτη κλείνονται στην προσωρινότητα του κόσμου τούτου.

Χωρίς να καταργούνται, έτσι, οι εθνικές και κρατικές ταυτότητες μας, ζούμε οι Ορθόδοξοι και την εν Χριστώ υπερεθνικότητας μας, που διασφαλίζεται με την «ενότητα της πίστεως και την κοινωνία του Αγίου Πνεύματος». Αυτό που ήμαστε,

λοιπόν, μέσα στην Αυτοκρατορία της Ορθόδοξης Ρωμανίας, συνεχίζεται και σήμερα, πνευματικά, με έναν άλλο τρόπο, και το βιώνουμε, με τη χάρη του Αγίου Πνεύματος, όταν η εθνικότητα και η κρατική υπόσταση μας δεν διεκδικούν κάποιο πρωτείο η ηγετικό ρόλο (αυτό το κάνουν οι εθνικισμοί), ούτε χρησιμοποιείται η Ορθοδοξία για την επίτευξη καιρικών και κοσμικών στόχων και σκοπιμοτήτων.

Εν τούτοις, από ένα σημείο και μετά, αναπτύχθηκε υπέρμετρα ο εθνικισμός (η φυλετική συνείδηση) που οδήγησε στον τονισμό της εθνικότητας, με θλιβερές συνέπειες για την ρωμαϊκή ενότητα. Αυτό, λόγω της επενεργείας των διαφόρων πολιτικών ρευμάτων, έλαβε μεγαλύτερες διαστάσεις στα Βαλκάνια, χωρίς όμως να μείνουν ανεπηρέαστοι και οι Ρωμηοί της Μέσης Ανατολής. Η επικράτηση των Φράγκων-Λατίνων στην Ανατολή μετά το 1204 και η ίδρυση των φραγκικών κρατιδίων, όπως και η επίδραση των Αράβων, ευνόησαν την ανάπτυξη διασπαστικών -εθνικιστικών τάσεων, που όλο και αδυνατούσαν τη ρωμαϊκή συνείδηση και ενότητα. Και είναι ανάγκη να λεχθεί ότι η Φραγκοκρατία δεν αρχίζει με την εμφάνιση Φράγκων στην Ανατολή αλλά με την κατάκτηση από τους Φράγκους των δυτικών επαρχιών της Ρωμανίας⁴⁵. Τη γιγάντωση του εθνικισμού ενίσχυσαν οι Μεγάλες Δυνάμεις της Δυτικής Ευρώπης (Άγγλοι, Γάλλοι, κτλ) για την προώθηση των δικών τους πολιτικών συμφερόντων, όπως επίσης και το Παπικό Κράτος, που δεν έπαυσε ποτέ να επιδιώκει την διάλυση της ενότητας των Ορθοδόξων της Ανατολής για την εύκολη απορρόφηση τους, είτε ως παπικών, είτε ως ουνιτών. Στην Οθωμανική Αυτοκρατορία διαμορφώθηκαν δύο αντίρροπες καταστάσεις . Η κοινή ζωή των Ρωμαίων-Ορθοδόξων στο «ρούμ-μιλλετί» (τη ρωμαϊκή εθνότητα) ευνόησε την ενότητα τους, ενώ οι εξισλαμισμοί προώθησαν την διάσπαση τους, μερική ή ολική απώλεια της ρωμαϊκής -ορθόδοξης συνείδησης τους.

Βέβαια, η φραγκική επέκταση στη Ρωμαϊκή Ανατολή είχε και μία απρόσμενη ευεργετική για την ενότητα των Ρωμηών συνέπεια. Οι σταυροφορίες που επεσώρευσαν τόσα κακά στους Ρωμαίους της Ανατολής, με κορύφωση την άλωση του 1204, τους βοήθησαν να αντιληφθούν τις πραγματικές διαθέσεις των Φραγκοτευτόνων απέναντι τους, αλλά και της ηγεσίας τους (Πάπας, Φράγκοι Ηγεμόνες). Οπότε οι σταυροφορίες βοήθησαν την ανάπτυξη της ψυχικής και πνευματικής ενότητας των Ρωμηών, διότι έγινε συνειδητό, ότι όλοι αντιμετώπιζαν τον ίδιο αδυσώπητο εχθρό, τους Φράγκους. Ομολογώ, ότι αισθάνθηκα μεγάλη έκπληξη, όταν σε κάποιο Συνέδριο σε μεγάλη Χώρα της Μέσης Ανατολής (ισλαμική και αραβόφωνη) μας ετόνιζαν οι ντόπιοι συνομιλητές μας, οτί αισθάνονταν ισχυρό το συναίσθημα της αγάπης απέναντι στους Έλληνες - Ορθοδόξους, διότι επι αιώνες αντιμετωπίζαμε τον ίδιο εχθρό. Και εννοούσαν τους Φράγκους σταυροφόρους!

Η καλλιέργεια της εθνικής (εθνικιστικής) ιδέας στη Ρωμαϊκή Ανατολή εντάθηκε από τα τέλη του 18ου αιώνα με τους φορείς του δυτικού πνεύματος Διαφωτιστές και τον 19ο αιώνα θα επιβληθεί μέσω της σχολικής εκπαίδευσης. Μόνο το ευρύ λαϊκό σώμα θα συνεχίζει ως κάποιο βαθμό να επηρεάζεται από το οικουμενικό πνεύμα της Ορθοδοξίας, κυρίως μέσα στη Λατρεία. Σ' αυτήν, ανεπίγνωστα πολλές φορές, βιώνεται η υπερεθνική -οικουμενική ενότητα των Ρωμηών-Ορθοδόξων, όταν λειτουργούμε γύρω από την κοινή Αγία Τράπεζα και κοινωνούμε όλοι από το ίδιο άγιο Ποτήριο. Σήμερα όμως η σκέψη σχεδόν όλων μας κινείται σε πλαίσιο εθνικιστικό-φυλετικό, και γι' αυτό τα αντανεκλαστικά μας αδρανούν και μειώνονται οι αντιστάσεις μας.

Ανάλογη αρνητική επίδραση έναντι της ρωμαϊκής ενότητας είχαν και στη Μ.Ανατολή οι δυτικοσπουδασμένοι και κάτοχοι φραγκικής (γαλλικής - αγγλικής) κουλτούρας και γι' αυτό φορείς του ευρωπαϊκού -φραγκικού πνεύματος. Η απώλεια κάθε σχέσης και επαφής με την Ρωμανία, αφού χάθηκε κάθε σχετική δυνατότητα στην σχολική εκπαίδευση, εξασθενίζει τη ρωμαϊκή ενότητα και αλλοιώνει την Ορθοδοξία μέσα σε ένα πνεύμα - και συνείδηση - Ουνίας ή καθαρού εκδυτικισμού/εκφράγκευσης.

Στην εποχή μας όμως συμβαίνει και ένα άλλο παράδοξο. Τον 19ο αιώνα η ανερχόμενη αστική τάξη, για να σαρώσει τη φεουδαρχική κοινωνία και να προωθήσει την εδαφική κατάτμηση, εξυπηρετώντας την παραγωγική ανάπτυξη και την δημιουργία «προτεκτοράτων» για τον ευκολότερο μεταπραματισμό, απέβαλε την ιδεολογία του εθνικισμού και δημιούργησε τα εθνικά κράτη. Τα επαρχιωτικά ονόματα έγιναν κρατικά (π.χ. Ελλάς, Σερβία, Βουλγαρία, Συρία, κ.λ.π), με ταυτόχρονη απώλεια της συνείδησης της ενότητας στο ένα μεγάλο κράτος. Τον

20ο αιώνα ο εθνικισμός εμπλουτίζεται μ' ένα στοιχείο, τον ρατσισμό ως ιδεολογία, που χωρίζει τους Ευρωπαίους από την λοιπή ανθρωπότητα, και ιδιαίτερα τους μη λευκούς. Στα τέλη όμως του 20ου αιώνα με την υπερατλαντική ιδεολογία και πολιτική της παγκοσμιοποίησης, στην οποία κυριαρχούν το πολυεθνικό κεφάλαιο και οι υπερεθνικές «ελίτ», η εθνικιστική κατάτμιση του κόσμου θεωρείται εμπόδιο και επιβάλλονται τα ιδεολογήματα του αντιεθνικισμού και του αντιρατσισμού.

Όλα αυτά τα ρεύματα επηρεάζουν και τους Ορθοδόξους, ως πολίτες του κόσμου και μεταθέτουν την ενότητα μας από την ρωμαϊκή οικουμενικότητα στην νεοεποχική παγκοσμιοποίηση. Η πρώτη όμως ήταν μία φυσική ροή και εξέλιξη της ιστορικής πραγματικότητας, που άρχισε με τον Μ.Αλέξανδρο και κορυφώθηκε στην Αυτοκρατορία της Νέας Ρώμης (Ρωμανία). Η δεύτερη είναι ένας άνωθεν κατευθυνόμενος εξαναγκασμός (αυτό δηλώνει το β' συνθετικό του όρου: παγκοσμιο-ΠΟΙΗΣΗ), που χειραγωγείται από τον στρατιωτικό - πολιτικό βραχίονα της Νέας Εποχής (New Age), τη Νέα Τάξη πραγμάτων, που επιβάλλει σε όλο τον κόσμο η σημερινή Υπερδύναμη και Παγκόσμια Ηγεσία, η οποία σύμφωνα με πολλές σοβαρές ενδείξεις δεν είναι μόνο η Κυβέρνηση των Η.Π.Α., αλλά και η γνωστή μεν, αλλ' αθέατη εκείνη «Δύναμη», που κρύβεται πίσω απ' αυτήν και την κατευθύνει στην αλλαγή του κόσμου, σύμφωνα με ένα καθορισμένο σχέδιο. Αυτά οι Ορθόδοξοι πρέπει να τα λαμβάνουμε πολύ σοβαρά υπόψη για την κατανόηση της πορείας του σημερινού κόσμου και την αντιμετώπιση της, που αρχίζει με την αποφυγή της εξαπάτησης.

Η Ρωμαϊκή Εθναρχία, με την πρωτοβουλία του Εθναρχικού Κέντρου, του Οικουμενικού Πατριαρχείου, βλέποντας που οδηγούνται τα πράγματα για τους Ρωμηούς- Ορθοδόξους, μετά το πραξικόπηματικό ελλαδικό αυτοκέφαλο (1833) και την «Βουλγαρική Εξαρχία» (1870-1872), αντιμετώπισε το πρόβλημα του «εθνικισμού», ως θρησκευτικοπνευματικό όμως πρόβλημα και όχι ως εθνικό, όπως πράγματι ήταν, για την αποφυγή ακαίρων τριβών και εντάσεων. Έτσι, η (Πανορθόδοξος) Σύνοδος του 1872 στην Κωνσταντινούπολη κατεδίκασε τον εθνοφυλετισμό» ως αίρεση⁴⁶, που αναιρεί την διδασκαλία του Ευαγγελίου και το πνεύμα της Ορθοδοξίας. Υπάρχουν όμως και άλλες όψεις της αποδυνάμωσης της ρωμαϊκής ενότητας.

Η ουνιτική και πανσλαβιστική προπαγάνδα του 19ου αιώνα καλλιέργησε και εξάπλωσε την ιδέα, ότι οι λεγόμενοι «Βυζαντινοί» ή Γραικοί καταδυνάστευαν τις μη «ελληνικές» εθνότητες (Ρουμάνους, Αρβανίτες και Αραβόφωνους Ρούμ), ως αποικιοκράτες. Έτσι έμαθαν οι εθνότητες αυτές να βλέπουν τους «Βυζαντινούς» ως κατακτητές και όχι ως συμπολίτες τους. Το ίδιο θα συνέβαινε, αν οι ισπανόφωνοι λ.χ των Η.Π.Α έβλεπαν τους Αγγλοαμερικάνους ως κατακτητές τους.

Κατά τον π. Ι. Ρωμανίδη η προπαγάνδα αυτή απειλεί με μεγάλο κίνδυνο το Πατριαρχείο των Ιεροσαλύμων, το οποίο όμως από την εποχή του Μ. Κωνσταντίνου (4ος αι.) είναι Ρωμαίικο, δηλαδή ελληνορθόδοξο. Δεν ανήκει, συνεπώς, σε μία από τις εθνότητες της Ρωμανίας. Γι'αυτό συνυπάρχουν σ' αυτό Έλληνες και αραβόφωνοι Ορθόδοξοι της Μ. Ανατολής αυτοαποκαλούνται με υπερηφάνεια Ρούμ (Ρωμηοί) ως Ορθόδοξοι πολίτες της Αυτοκρατορίας της Νέας Ρώμης, δυσανασχετούν δικαίως, όταν εμείς οι Έλληνες (Ελλαδίτες) περιορίσαμε τη σημασία του, ταυτίζοντας το όνομα Ρωμηός (Ρωμαίος) μόνο με τους φυλετικά Έλληνες, η τους ονομάζουμε Γραικούς (Greek), που και αυτό όμως το αποσυνδέσαμε από την Αυτοκρατορία και το περιορίσαμε (όπως στην αρχαιότητα) στους εκ καταγωγής Έλληνες. Ως Ρωμηοί-Ρούμ θεωρούν τους ευατούς τους αδελφούς των Ελλαδιτών και (πνευματικά σήμερα) συμπολίτες τους στην Αυτοκρατορία της Νέας Ρώμης, στη μία και ενιαία Ρωμηοσύνη. Η κοινή ρωμαϊκή γλώσσα δεν σήμαινε καθόλου καταδυνάστευση των Ελλήνων ή Γραικών πάνω στους άλλο Ρωμαίους (πάλι θα παραπέμψουμε στις Η.Π.Α, όπου όλοι οι πολίτες της, διεσπαρμένοι στις διάφορες Πολιτείες (States), έχουν την αγγλική ως κοινή γλώσσα και είναι συμπολίτες του ενός και ενιαίου Αμερικάνικου Υπερκράτους). Συνέβη όμως και κάτι τραγικό και για μας του εκ καταγωγής Έλληνες, όπως παρατηρεί εύστοχα ο π. Ιωάννης: «Αδίστακτοι τίνες ψευδοεπιστήμονες προπαγανδιστάι ξένοι δεν εντρέπονται να ισχυρίζονται ότι η Ελλάς και οι Έλληνες ήσαν υπόδουλοι εις του «Βυζαντινούς» και ότι η αρχή της απελευθερώσεως των Ελλήνων «υπήρξε η πτώσις της Κωνσταντινουπόλεως εις τους Τούρκους»»⁴⁷. Αυτό σημαίνει, ότι οι Ρωμηοί υπήρξαμε υπόδουλοι στους εαυτούς μας!

Οι αληθινοί και γνήσιοι όμως Ρωμηοί, που θέλουν την Ορθοδοξία ως βάση της ενότητας τους και ιεραρχούν την εθνικότητα τους στην πίστη, γνωρίζουν ότι εκκλησιαστικά μπορεί να βιωθεί και σήμερα η υπερεθνικότητα της Ρωμανίας, ανεξάρτητα από την έκταση της ή την κρατική υπόσταση της. Ρωμανία ήταν πάντοτε η χώρα, το Κράτος, η βασιλεία και επικράτεια των «Ρωμαίων», των Ορθοδοξών πολιτών της Νέας Ρώμης, ανεξάρτητα από τα όρια, που κατά καιρούς είχε. Εξ' άλλου, Ρωμηοσύνη ήταν ο λαός και ο πολιτισμός των Ρωμαίων, ανεξάρτητα από το αν βρίσκονταν μέσα ή έξω από τα κρατικά όρια της. Ο ηγέτης

της Ρωμανίας (αυτοκράτορας) ήταν ο ηγέτης όλων των Ρωμαίων, εντός και εκτός της Ρωμανίας.

Η ενότητα της Ρωμανίας και η συνέχεια της οικουμενικής ρωμαϊκής ιδέας εξασφαλιζόταν σε κάθε ιστορική στιγμή στα όρια της εκκλησιαστικής διακαιοδοσίας, η οποία δεν ακολουθούσε τις τύχες και περιπέτειες της κρατικής δικαιοδοσίας. Ο εκκλησιαστικός χώρος, όταν και όπου κυριαρχεί το αγιοπατερικό φρόνημα, μένει πάντα πιστός στην οικουμενικότητα της Αυτοκρατορίας. Αυτό σημαίνει, ότι όπου είναι ζωντανή η ορθόδοξη συνείδηση, εκεί βιώνεται η ρωμαϊκή οικουμενικότητα και παναδελφότητα. Διαφορετικά, όπου επικρατεί το κοσμικό φρόνημα, εκεί τα πάντα καταβροχθίζονται από ένα νοσηρό εθνικισμό. Η απεξάρτηση από τον καταθλιπτικό (ρατσισμό) εθνικισμό, για την ανεύρεση της ρωμαϊκής οικουμενικότητας, απαιτεί κοινή προσπάθεια όλων των Ρωμηών. Διαφορετικά η ενότητα είναι αδύνατη και θα συνεχίζονται οι διαιρέσεις και ανταγωνισμοί μεταξύ τους.

Αυτό διαπιστώνεται ευκολότερα στην περιοχή των Αγίων Τόπων. Τα ιερά προσκυνήματα είναι Ρωμαϊκά. Αυτό σημαίνει ότι δεν ανήκουν σε μία μόνο ρωμαϊκή εθνότητα⁴⁸, αλλά στο Ρωμαϊκό Πατριαρχείο των Ιεροσολύμων. Το ελληνικό σχολείο αφείλει, όπως πράττει επί αιώνες, έτσι και σήμερα, να τα διαφυλάττει και περιφρουρεί όχι μόνο από την αρπακτικότητα μη Ορθοδόξων παραγόντων, αλλά και από τυχόν «ορθόδοξες» ομάδες, που εργάζονται εις βάρος της ενότητας της Ρωμηοσύνης και υπέρ των δικών τους ή και ξένων συμφερόντων. Και είναι μεν κατανοητά τα αιτήματα των μη Ελλήνων (Ελλαδιτών) Ρωμηών της Μ.Ανατολής για ίσα δικαιώματα, λύση όμως των προβλημάτων δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς της επαναπόκτηση καθαρού πατερικού φρονήματος και υπέρβαση του πνεύματος του εθνικισμού – φυλετισμού, σύμφωνα με τις αποφάσεις της Πανορθόδοξου Συνόδου του 1872.

Η Ρωμανία ζεί και ανθεί λόγω της επιβιώσεως των εθναρχιών των κατακτημένων εδαφών της. Της Εθναρχίας του Οικουμενικού Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως – Νέας Ρώμης, της Αλεξανδρείας, της Αντιοχείας, των Ιεροσολύμων και της Εκκλησίας Κύπρου. Η διακαιοδοσία αυτών των εθναρχικών κέντρων σώζει και εδαφικά – δικαιοδοσιακά την παλαιά γεωγραφική έκταση της Ρωμανίας. Στο Πατριαρχείο Νέας Ρώμης ανήκουν εκκλησιαστικά λόγω των εκεί Μητροπόλεων οι παλαιές επαρχίες της Μεγάλης Ρωμανίας (Δυτική Ευρώπη, Σκανδιναβικές χώρες, Αμερικανική ήπειρος), αλλά και η Νέα Ζηλανδία, η Αυστραλία, η Ιαπωνία και τα λοιπά τμήματα της Ασίας. Το Ρωμαϊκό Πατριαρχείο Αλεξανδρείας έχει δικαιοδοσία σ' όλη την Αφρική. Το Ρωμαϊκό Πατριαρχείο Αντιοχείας καλύπτει, κυρίως, την Συρία και τον Λίβανο. Το Ρωμαϊκό Πατριαρχείο Ιεροσολύμων καλύπτει τα κράτη

Παλαιστίνη, Ισραήλ και Ιορδανία, με τα σημαντικότερα προσκυνήματα της Ρωμηοσύνης⁴⁹.

Αυτό σημαίνει ότι η Ρωμανία ζεί όχι μόνο εκκλησιαστικά, πνευματικά, αλλά και στην πράξη. Η συνέχεια της όμως και ενότητα της σήμερα, εξαρτάται από την Ορθοδοξία των ορθοδόξων πολιτών της και την πνευματική τους ελευθερία από τις εφάμαρτες και θανατηφόρες δεσμεύσεις, που δημιουργεί ο «κόσμος», που «κείται εν τω πονηρώ» (Α΄Ιωαν.5,19).

Σημειώσεις

- 1.1927-2001.Βλ. π. ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΥ, Πρωτοπρεσβύτερος Ιωάννης Σ.Ρωμανίδης. Ο «προφήτης της Ρωμηοσύνης» προσωπογραφούμενος μέσα από άγνωστα ή λίγο γνωστά κείμενα, Αθήνα 2003. Υπήρξε ένας από τους μεγαλύτερους Ορθοδόξους Θεολόγους (δογματολόγος και ιστορικός) του 20ου αιώνα, συνδεδεμένος στενά με τον επίσης μεγάλο Θεολόγο π. Γεώργιο Φλωρόφσκυ (†1979).Γνώριζε άριστα της Ορθοδοξία της Μ. Ανατολής, διότι επί πολλά χρόνια δίδαξε στη Θεολογική Σχολή του Βalamand.
2. Το κύριο μάθημα μου και βασικό αντικείμενο της έρευνας μου ήταν (1982-2007) «Ιστορία και Πνευματικός Βίος της καθ' ημάς Ανατολής κατά την Μεταβυζαντινή περίοδο».
3. Βλ. π. Γ.Δ ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΥ, Ρωμαϊκή Οικουμενικότητα και «Φράγκικη» Παγκοσμιοποίηση, στο: Συναντήσεις ..., Αθήνα 2005, σ 233-246.
4. π. Γ. Δ. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΥ, Από την αυτοκρατορική ιδέα στην εθνική ιδέα, στο: Ελληνισμός Μετέωρος, Αθήνα 1992, σ. 7-29
5. Εις Ης. 2 PG 56, 33
6. ΠΑΝ. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΟΥ, «Απ.Παύλος και Μ. Αλέξανδρος», στην Εκκλησία, 1/7/1950, αρ. 15, σ. 218-220
7. Βλ. ΑΝΑΣΤ. ΦΙΛΙΠΠΙΔΗ, Ρωμηοσύνη η βαρβαρότητα, Αθήνα 1994, σ.88 ε.ε.
8. ΒΛΑΣΙΟΥ Ι. ΦΕΙΔΑ, Βυζάντιο..., Αθήνα 19974,σ. 8., 143 εε
9. ΑΝΑΣΤ. ΦΙΛΙΠΠΙΔΗ, οπ. π., σ. 89
10. ΒΛΑΣΙΟΥ Ι. ΦΕΙΔΑ, ο. π., σ. 15-16
11. Βλ. π. ΙΩ. Σ. ΡΩΜΑΝΙΔΗ, Ρωμηοσύνη..., σ. 85.
12. Στο ίδιο, σ. 23 ε.ε.
13. ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ Κ. ΛΙΒΙΕΡΑΤΟΥ, Ιστορία της Νήσου Κεφαλληνίας, Πειραιεύς 1988, σ. 77. Η μαρτυρία προέρχεται από τον Ησίοδο, Θεογονία στ. 1014
14. Βλ. DIMITRI OBOLENSKY, Η Βυζαντινή Κοινοπολιτεία, (The Byz. Commonwealth), (μετάφρ. Γιάννης Τσεβρέμος), τόμοι Α'-Β', Θεσσαλονίκη 1991
15. «Τοσούτον απολέλοιπεν η πόλις ημών περί το φρονεΐν και λέγειν τους άλλους ανθρώπους, ώστε και το των Ελλήνων όνομα πεποίηκε μηκέτι του γένους, αλλά

της διάνοιας δοκείν είναι και το μάλλον Έλληνας καλείσθαι τους της παιδεύσεως της ημετέρας η τους της κοινής φύσεως μετέχοντας (Πανηγυρικός, 50). Το μεταφράζουμε : «Τόσο πολύ η πόλις μας ξεπερνά τους άλλους ανθρώπους στη φρόνηση και τον λόγο, ώστε έφερε και το όνομα των Ελλήνων να μη θεωρείται πλέον χαρακτηριστικό γένους (=καταγωγής), αλλά διανοίας (=πνεύματος) και Έλληνες να καλούνται οι μετέχοντες μάλλον της παιδεύσεως μας πάρα της κοινής φύσεως».

16. ΣΤ. ΠΑΝΣΙΜΑΝ, Βυζαντινός πολιτισμός (μετάφρ. Δ.Δετζώρτζη), Αθήνα 1969, σ. 2001ε.

17. ΒΛ.ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ, Μαθήματα Λειτουργικής (τεύχος Α'), Αθήναι 1993, σ.345 ε.ε

18. Ι. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ, Ιστορία του Βυζαντινού Κράτους , τομ.Α' Θεσσαλονίκη 1995, σ19

19. Στο ίδιο. Για το όνομα Ρωμανία βλ. π. Ι.Σ ΡΩΜΑΝΙΔΗ, οπ.π, με πλούσια βιβλιογραφία. J.ZEILLER, «L'aparition du mot Romania chez les ecviraains Latins», στην Revue des Etudes Latines, τομ. VII, Paris 1929. Κ ΑΜΑΝΤΟΥ, «Ρωμανία», Ελληνικά, τ.VI, Αθήναι 1933. ROB. CEE. WOLF, «ROMANIA:The Latin Empire of Constantinopoles», στο Speculum, τ.XXIII/1 1948. DU CANGE, C, DU FRENSE, Glossarium ad scriptores Mediae et Infimae Graecitatis. Le

20. Επιστολή προς Μοναχούς τας δυσσεβείας των Αρειανών καθιστορούσα, PG 25, 733C: «Ούδε Λιβερίου του επισκόπου Ρώμης κατά την αρχήν εφείσαντο, αλλά και μέχρι των εκεί την μανίαν εξέτεινε και ουχ ότι αποστολικός εστί θρόνος ηδεσθησαν, ουδ ότι μητρόπολις η Ρώμη της Ρωμανίας εστί ηυλαβήθησαν».

21. Ν.ΠΟΛΙΤΟΥ, Εκλογαί από τα τραγούδια του ελληνικού λαού, τ.Α, σ. 265. Ο ανώνυμος συγγραφέας του «Χρονικού του Μορέως»: «Ποτέ Ρωμαίου μη εμπιστευτής δια όσα και σου ομνύει...» (14ος αι.). Στο ίδιο, σ.69.

22. Οι Άραβες και οι Τούρκοι αποκαλούν πάντα με σεβασμό τους πολίτες της Ρωμανίας Ρούμ, δηλαδή Ρωμαίους ή Ρωμηούς. Γι' αυτό και οι Πατριάρχες Κων/λεως, Αλεξανδρείας, Αντιοχείας και Ιεροσολύμων ονομάζονται μέχρι σήμερα, στα τούρκικα και αραβικά, Ρούμ Πατρίκ, δηλαδή Πατριάρχες των Ρωμαίων.

23. Ρούμελη ονομάζεται μέχρι σήμερα η ελληνική Στερεά Ελλάδα, διότι έτσι ονομαζόταν περί το 1830 το απελευθερομένο τμήμα της Ρούμελι πάνω από τον Ισθμό της Πελοποννήσου.

24. Μέχρι την άλωση οι αυτοκράτορες υπέγραφαν «αυτοκράτορες Ρωμαίων».Π.χ: «Ιωάννης εν Χριστώ το Θεό πιστός βασιλεύς και αυτοκράτωρ Ρωμαίων ο Παλαιολόγος», Βλ.Ι.ΚΑΡΑΓΙΑΝΟΠΟΥΛΟΥ, Βυζαντινή Διπλωματία. Αυτοκρατορικά έγγραφα , Θεσσαλονίκη 1971,σ.287 ε.

25. Ο όρος είναι σχετικά νεώτερος . Μαρτυρίες επισημάνθηκαν στον 18ο αιώνα , Βλ. π.Γ.Δ ΜΕΤΑΜΛΗΝΟΥ, Το όνομα Ρωμηός και η ιστορική του σημασία-

- Αναχρονολόγηση του όρου «Ρωμηοσύνη», στο :Παρεμβάσεις -ιστορικές και Θεολογικές , Αθήνα 1998,σ.27-37.
26. ΑΛΥ ΝΟΥΡ, Το Κοράνιον και το Βυζάντιον, Εν Αθήναις 1970, σ.30 εε.
27. Στο ίδιο, σ.32ε
28. Για το όνομα «Έλληνες» βλ. λεπτομερέστερα ΠΑΝ. Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ, Οι περιπέτειες των εθνικών ονομάτων των Ελλήνων, Θεσσαλονίκη 19913, σ.37 ε.ε. ΑΝΑΣΤ. ΦΙΛΙΠΠΙΔΗ, Ρωμηοσύνη...,οπ.π., σ. 43 ε.ε.
29. π.Ι.Σ. ΡΩΜΑΝΙΔΟΥ..., Ρωμηοσύνη...,οπ.π., σ. 165 ε.ε., 251 ε.ε.
30. Αυτό διαπιστώνει ο ιστορικός Π. ΚΑΡΟΛΙΔΗΣ, Ιστορία του ΙΘ΄ αιώνας, τομ. Β΄, Αθήνησιν 1892, σ. 107/108. Βλ. π. Γ.Δ ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΥ, Το Ελλαδικόν Αυτοκέφαλο και η Ρωμηοσύνη, στο: Ελληνισμός Μαχόμενος, Αθήνα 1995, σ. 97.
31. Βλ. τη «Χάρτα» και τα επαναστατικά κείμενα του, ιδιαίτερα δε το «Πολίτευμα» του, ή η «Νέα Πολιτική Διοίκησις των κατοικιών της Ρούμελης, της Μ. Ασίας, των Μεσογείων Νήσων και της Βλαχομπογδανίας». (Ρούμελη=Ρωμανία). Εξ΄άλλου ο «Ύμνος Πατριωτικός» (1798) συμπληρώνεται με τους στίχους: «Της Ελλάδος και όλης της Γραικίας/Προς ξαναπόκτησιν της αυτών Ελευθερίας».
32. Στον «Θούριο» γράφει: «Βούλγαροι και Αρβανίτες, Αρμένιοι και Ρωμηοί/αράπηδες και άσπροι, με μία κοινή ορμή...». Καλεί μάλιστα και τους Μαλτέζους: «Μ΄εμάς κι εσείς, Μαλτέζοι, γενήτ΄ ένα κορμί».
33. Οπ. π., σ. 70.
34. Στο ίδιο.
35. ΠΑΝ. Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ. Οι περιπέτειες..., οπ. π., σ.119.
36. Στο ίδιο, σ.98 ε.
37. Το όνομα χρησιμοποιείται σποραδικά από κάποιους αρχαιολάτρεις λόγιους.
38. Οπ. π., σ. 70.
39. π.Γ. Δ. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΥ, Από την αυτοκρατορική Ιδέα..., οπ. π., σ.22 ε.ε Πρβλ. του ίδιου, Το ανολοκλήρωτο ΄21. Στο: Παράδοση και Αλλοτρίωση, Αθήνα 20015, σ. 191 ε.ε.
40. Βλ. ΠΑΝ. Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ, οπ. π., σ.37 ε.ε
41. Αυτό συντελείται ήδη στους ελληνιστικούς χρόνους. Μετά τον Μ. Αλέξανδρο ο ελληνικός πολιτισμός εξαπλώνεται σ΄ όλη την Οικουμένη, σε σημείο που να λέγεται ότι «Ελλάς ο πας κόσμος».
42. Οπ. π., σ.131.
43. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΦΡΑΝΤΖΗ, Ιστορία 3,6. Εκδ. Βόννης, σ. 276
44. Βλ. π. Γ. Δ. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΥ, Από την αυτοκρατορική Ιδέα..., οπ. π., σ.20.
45. π. ΙΩ. Σ. ΡΩΜΑΝΙΔΟΥ, Ρωμηοσύνη..., οπ. π., σ. 66.
46. Βλ. π. Γ.Δ. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΥ, Έθνος – Εθνικισμός και ορθόδοξο φρόνημα, στο: Παρεμβάσεις Ιστορικές και Θεολογικές, Αθήνα 1998, σ.13-26.
47. Αυτό το ακούμε συχνά σε ιστορικά συνέδρια στο Ελληνικό Κράτος, από

Έλληνες επιστήμονες, που ταυτίστηκαν πλήρως με τις φραγκικές θεωρίες.

48. π. Γ. ΤΣΕΤΣΗΣ, «Το πατριαρχείο Ιεροσολύμων δεν είναι μόνο η αγιοταφίτικη αδελφότητα», Εφημ. Ελευθεροτυπία, Σάββατο 16 Απριλίου 2005, σ. 10.

49. π. Ι. Σ. ΡΩΜΑΝΙΔΟΥ, Ρωμηοσύνη... σ. 318ε

Επιλεκτική Βιβλιογραφία

Charanis P. Romiosyne as a concept for the interpretation of Greek History. Byz.Studies-Etudes Byzantines 8,11 και 12 (1981,1984,και 1985) σ.57-64

Χρήστου Παν.Κ., Οι περιπέτειες των εθνικών ονομάτων των Ελλήνων, Αθήνα 19913.

Καραγιαννόπουλος Ιωάννης, Ιστορία του Βυζαντινού Κράτους, τόμοι 2, Θεσσαλονίκη 19955.

Μαντουβάλου Μαρία, Ρωμαίος -Ρωμίος και Ρωμιοσύνη. Κριτική βιβλιογραφία. Μαντατοφόρος, τεύχος 22, Νοέμβριος 1983, σ.34-72.

Mantouvalou Maria, Romaios-Romios-Romiosyni. La Nation de «Romain» Avant et apres la chute de Constantinopole, Επιστημονική Επετηρίς της Φιλοσοφικής Σχολής του Παν/μίου Αθηνών, Τ.ΚΗ' (1979-85), Αθήνα 1985, σ. 169-198.

Μεταλληνού π.Γ.Δ., Πολιτική και Θεολογία...,Κατερίνη 1990.

Μεταλληνού π.Γ.Δ., Ελληνισμός Μετέωρος. Η Ρωμαϊκή Ιδέα και το όραμα της Ευρώπης, Αθήνα 1992

Μεταλληνού π.Γ.Δ ., Ορθοδοξία και Ελληνικότητα, Αθήνα 19983.

Μεταλληνού π.Γ.Δ ., Ελληνισμός και Ορθοδοξία, Αθήνα 20002.

Νούρ Αλύ, Το Κοράνιον και το Βυζάντιον, (διατριβή). Εν Αθήναις 1970

Obolensky Dimitri, Η Βυζαντινή Κοινοπολιτεία, (μετάφρ. Γίαννης Τσεβρέμος), τόμοι 2, Θεσσαλονίκη 1991.

Obolensky Georg, Ιστορία του Βυζαντινού Κράτους (=Geschichte des Byzantinischen Staates) (μεταφρ. Ιω. Παναγοπούλου), τ. Α', Αθήνα1978, τα, Β' (1979), τα, Γ' (1981).

Παπαδοπούλου Χρ.Α., Ιστορία της Εκκλησίας Ιεροσολύμων, Εν Αθήναις 19702.

Παπαδοπούλου Χρ.Α., Ιστορία της Εκκλησίας Αλεξανδρείας (62-1934), Αθήναι 19852.

Φειδά Βλασίου Ιω., Βυζάντιο, Αθήνα 19974.

Φιλιππίδη Αναστ., Ρωμηοσύνη η Βαρβαρότητα, Λεβαδεία 1994.

Ράνσιμαν Στήβεν, Βυζαντινός Πολιτισμός (μετάφραση Δέσποινας Δετζώτζης), Αθήνα 1979.

Ρωμανίδου Ιω.Σ., Ρωμαίοι ή Ρωμηοί Πατέρες της Εκκλησίας, Θεσσαλονίκη 1984.

Ρωμανίδου Ιω, Σ., Ρωμηοσύνη-Ρωμανία-Ρούμελη, Θεσσαλονίκη 20023.

Στεφανίδου Βασιλείου, αρχιμ. Εκκλησιαστική Ιστορία, Αθήναι 19592.

Traboulsi, Berge I., Η Ουνία στο Πατριαρχείο Αντιοχείας και οι σχέσεις Ορθοδόξων και Ουνιτών στον Λίβανο (1722-1848) Αθήναι 1997 (δακτυλογρ.).

Πηγή: impantokratoros.gr